

F B S U L (

ԴԻՎԴՐՈՅ

ՀԱԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱԲՇԱՐՈՒԹԵԱՅ

1814.

1. 2. 3. 4. 5. U U S T U

ԻՆԿԻԼԻՖԻՑԻԱՆ

Հօնարքա • 5 Աղբեկ :

Սոնինկ Քհրօնիքը Խնկելքէռուսի մարտի 28ին գաղէթան կըդնէ աս հետևալ Համառօտուիլը Լիսպօնաէ Եկած նամակիիր :

„Փօրթուքալին տէրութե՞ր արգելեց ո՞ր
չիչ մէկ կերպովմը չխռապվէ խորհրդածուե-
ներ Սպանիաի մէջ Հիմակլուն եղած գործ-
քերուն վի, և ով որ համարձակի տպելուն սէ
կրպատժրվէ մաշվամբ :

„Սպանիան հիմա բաժնըլված է երկու ֆրիս, և մէկզմէկու դէմ սաստիկ կատղած են : Ասոնցմէ մէկը է հասարակ ժողովուր- թը որ կը պաշտպանեն Քօրթէս ըսված ծի- բակոյաներուն ժողովը՝ որնոր օրէնքներ սահ- մանեցին Սպանիան իրենք կառավարելուն ատենը, և թագաւորին իշխանութիւն չեն ու- զէր որ ըլլայ առջնինայէս, այլ կամել ըլլա- լայ աս Քօրթէսին սահմանած օրէնքնե- րէն : Երկրորդը է մեծ մասը աղնքվականնե- րուն, և Գրանուզի կողմանակիցերը այսինքն նարաՔը Բանօշը, և կուզեն որ Փէրտինան- տոս 7Երթը դրվե թիգը առջնինայէս՝ առանց պարտական ըլլալու երդում ընել՝ պահէլու համար Քօրթէսին սահմանած նոր օրէնք- ները : Աս վերջներէն մէկ քանի հոգի բո- նըլվեցան բանոր դրվեցան :

20 *HN:*

Լուիթ 18ԵՐԴ ՔՐԱՆՈՍԻ ՆՈՐ ԸՆԴ-ԵՐԵՒ ՔԱՎԱՐԵՐԵ
ՀԱՆԴԵԿՈՎ ԼՈՒՐՅՐԱ ՏԵՐՊԻՆԱՐ :

առապաներ, անթիվ ժողովուրդ, թէ հետեւակ թէ ձիաւոր, ասոնք ամմէնքը ունեին ձերմակ քօքարտա:

Թթվին տղան հասաւ Աթանասոէ կէսօթէն ետև սահաթը շին մօտիկները հանդերձ ուրիշ վեց առապայով իւրաքանչիւրը վեց վեց ձիով: Հետ տեսնըլելու հոստեղը ու մէկմէկ բարենելու համբայ եւան ասկից դէպ ՚ի լոնտրո գալու, աս հետեւակ կարգով:

Առջի առապախն մէջ էր ֆրանսաի թագաւորուե երեւելի իշխանները ու ուրիշ գոն թէներ և իշխաններ: Երկու առապախն մէջ ֆրանսուի թթվը, ինկիլզի թթվին տղան, Անկուլեկոմ Տուքեսաւան, Քօնտէին Բրին չիւն: Ենչ առապային մէջ Պոտապօնի տուգանն, և մէկալ առապաներնայ կարգաւ: Ֆրանսըզի թթվը հառերէր ֆրանսըզի մասներուն նման ու ունէր բլուլը մէկ շափսամը թթրական փառաւոր ձերմակ սօր զուծով: Ինկիլզի թթվին տղան հագված էր թագաւորական ալայի զգեստով և դրսւը ձերմակ քօքառտա: Թթրական առապաներուն ձիերը բոլը զարդարված էր ձերմակ արծաթ շերիտներով: Երբոր կումպէումաստ Կալմէ հասաննէ սկսան թօփիեր նեավել ՚ի պատիվ առ հանդէսին, և այս պատաստա հանդէսու եկան մասն Լոնտրա: ֆրանսըզի թթվը վար ՚իջաւ առապային ու թէ թէ տորված ինկիլզի թթվին տղուն հետը դացին ան պալատը որ պատրաստած էր ամ փառաւորութիւն ֆրանսըզի թթվը համար. հոստ կեցերէին ամմէն թթրաց էլքիները ու 150 ալ ֆրանսըզի աղնըվականներէն: Երբոր նստաննէ, ինկիլզի թթվին տղան ըսկաւ բացատրել թէ որչափ ուրախութէ է իրեն և ամմէն տէրուեց իրեն դառնալը ֆրանսըզի թթվորուն աթոռը և տահաւորիշ ինօսակցութիւներ, ֆրանսըզի թագաւորանալ պատամբան տրվաւ շնորհակալ ըլքալով և ցըցընելով երախտագիտուն իրեն ըրած բարերարուներուն վրայ, և խելքը ժամանակ այսպէս խօսելն ետև, ֆրանսըզի թթվորը համեց իրեն վելին ուսկի լինմիլ և պատույ աստղը հողին սուրբին որ էր իրեն վր, ձեց ինկիլզի թթվորին տղուն վր ըսելով, ինծի մէծ բաղը կըսեպեմ որ այսօրլան օրս կըրնամ ընծայել ֆրանսըզի թթրուե հին պատույ նշանը մէկ իրենչերէիմը որ բոլը իրեն զօրութիւն աշխատեցաւ տալու համար ազատութիւն ֆրանսայու, և դարձուց իրեն օրինակոր թթվը աթոռին վր:

Ամսուս 21ին ֆրանսըզին թթվը, ինկիլզին թագուհիով ու թթվորին տղուլը գնաց Քարլթօն-Հոուլէ, և 24ին ինկիլզի թթվին տղան ու թթվը դացին Մուվրէս՝ ուրտեղ

կըսպասէրկոր թթրական նաւմը ֆրանսըզի թթվին համար, հոս տեղէն նաւ մասւ թթվը ամմէն իրեն ընկերներով: ֆրանսայու ցամաքը կըսպասէլնկոր ֆրանսըզի մառէշաները, որ երբոր ցամաք ելլայնէ փառաւոր հանդէս առվարունին թագաւորու: Երբոր ֆրանսըզին թթվը մամբայ պիտոր ելեւնէ, ինկիլզի թթվորին տղան ըստա թէ շատ կըփափաքիմ հոնտեղը հանդէսին մէջը պըսնըլիլ երբոր թթվը օծվելու ըլլասո նէ: Երբոր աս հանդէս սին ժամանակը գալու ըլլայնէ պիտոր հրաման ուղղէ Բառլամենթէն, պ թթվորական ատեանէն որ թողու ինկիլզէուան ու Փարէզ երթայ:

Ապրիս 24ին կօթէմպուկէն գիր եկաւ ինկիլզէուուա՝ որ գրուած էր ապրիլի 29ին և կրպատութէ մէկ մէկ Տանիմաքրացի օֆֆիշնալը կիլէնհալասոն անունով բանալ բրուժաւ աս քէլք-մէջ որպատրաստերէր իրեն ամմէն բաները Նօրվէճիա երթալու, ասոր քովէն ելաւ մէկ քանի նամակներ որ Տանիմաքրան թթվը գրուեր էր բրինչերէ ֆրիս թիանօին, և աս թուղթերուն մէջը կըցորդորէր զաս բրինչերէն որ ամմէն իրեն ուժու վը գէմ կենայ Ըլլէտներուն, աս բանտը դըր ված օֆֆիշնալը պահապաններով տարին Սթօրօլմ: Ինչպէս որ կերևնայնէ քիչ առեւ նէն Ըլլէտը պատերազմ պիտոր բանայ Տանիմաքրային հետը: Նօրվէճիային մէջը Ըլլէտ ալ կողմը եղող մարդ շատ կայ, մանաւանդ գեղացիներէն:

Թթվը ֆրանսըզի գերիներուն որ էր ին կիլէուուա, կըհասնէր, 72,000. ասոնցմէն հազարը միայն ֆրանսա դարձեր էր:

Լէկօլո, իրեք Պրիք ու ուրիշ ֆրանսըզի նաւեր՝ որ կիլէնախն Ճիռօնտա ապրիլի նին այրեցան բոլորը, մէկ գիպլածքովմը մէջէր նին կրակ իյնալու: Ինկիլզէուայի ժողովեն մէջ որոշվեցաւ որ բրինչերէ Ըլլաողնէմ այնուկ ու Պլուշէա Մառէշաներուն մէջէկ փառաւոր զարդարված սուրեր տան ՚ի նշան իրենց ըրտծ քաջուներուն՝ որ ցըցուցին ան վերջի Սարօլէօնին գէմ պատերազմին:

6 Մայիս:

Մայիսի 6ին Լոնտրա հասան կօթէմպուկէն եկած թուղթերը ատոնց մէջի խապանները իմացուցին թթվը կայ դնու խոռոչներով ժողովրեան մէջը, բրինչերէ ֆէտէրիք ֆրիսութիւն Տանիմառդայի թթվին տղան մէրջապէս ըստրվաւ Նօրվէճիան Ըլլէտներուն աւ ինքը պահակեցաւ թթվը Նօրվէճիան ինչպէս որ յայտնի կըցըցընէ աս հետու կօթթթմառուկէն եկած թուղթը:

Նօրվէճիայի ծերակուտաներուն ժողովը ժողովը

Գողվերեն ժողովքի, և իրենց առաջին վախ-
ճանը է կարգաւորել ու նոր օրէնքներ համ-
տառել. պատկվեցաւ Նորվէժիայի թղթոր
Բրինչերէ Քրիստիանօ Փէտէրիքօն։ Պիլէ
Տանիմառգային խարուտան բաշան Քօրչէ-
նայկէն՝ Սորվէժիա դնաց։ Աօթկայ Տանի-
մառգային թղթին կողմէն հրաման տարաւ
Բրինչերէ Քրիստիանօնին՝ որ Նորվէժիան
իրեն բերդերով ևն ևն յանձնէ Ըլէտի տէ-
րութե, ապա թէ ոչ մտիկ չըդլունէնէ կըպատ-
ժըլի իրեւ մատնիչ թղթին և Տայլենեաց։

12 ին։

Խնչէս որ հաստատ պատմըլեցաւնէ, Եւ
Հանուր խաղաղուե ժողովքը որոշվեցաւ որ
ըլլայ Լոնտուակն մէջ, և աս ժողովքը կոչվի
Խնկիթէուափ ժողովք, և աս փոխանակ ի-
րեն աշխատանացը որ աս մեծ պատերազմին
մէջ օդնեց բոլոր դաշնակցաց։

Մայիսի 7 ին կօթթէմպուոկէն եկած
թուղթերը ինչպս որ կըպատմէիննէ, տառը-
կերենար որ բոլոր Ըլէտին զօրութեր, որ
Քրանսահն, Պէլժիօէն եւ կըդառնանկորնէ,
պիտոր նորոգեն պատերազմը Հօլոթէիննէն
վրայ։ Պէնսինկուէն Մուսկովի Ճէնէռալին
դունդուալաս պատրաստուեր կըտեսնայիոր։
7 Տաղար Ըլէտ ու ուրիշէլքնալ Մուսկո-
վի խումբեր Օլմատույին նաւ մտան Տանի-
մառգայ Կամ Նորվէժիայ երթալու. խելը
Մուսկովի, Պուտշի, Ըլէտի Խնկիթիդ Ճէ-
նէռալինը կերթայինկոր դէպ ՚ի Քրիստիա-
նա։ Ասոնց վախճանը էր որ կուզեն ընել
տալու վերջի որոշմունքը Բրինչերէ Քրիս-
տիանօ Փէտէրիքօ Տանիմառգայի թղթորին
տղուն որ չըր ուղէր ձեռքէ ձգել Նորվէ-
ժիան։

Քրանսահի վերջի թագուհին մարդինը որ
էր հիմակվան Լուիժի 18Երդին կընեկը, որ
թաղված էր նէլմը ժամանակ 7 երդ Ենրիկ
կուի մագուրը Վէսլմինթէրին մէջ, պիոչ
խաղը ինչպատճառ պիտոր Քրանսահ, Ժաղելը համար
թաղաւորական գերեզմաններուն մէջ։

Փարիզու մասնաւոր թղթերէն ինչպէս որ
ինացվեցաւնէ, հիմակվան Քրանսահ նոր օ-
րինադրուիները որ ծերակոյոր առաջարկեց
ժողովուրդներուն, գրեթէ ամենքը չիհաւ-
ձեցան, և բոլոր ժողովուրդը ակրայ կըկը-
չըրտէր ծերակոււներուն գըր, աս պատճա-
ռիս համար ասոնցմէ շատը հրաժարեցան ի-
րենց կամօքը։ Թէ որ նորդ էնայ հաւաքանը և մառ-
նաւորաց նուշէերուն, Փարէզէ Ենած նուղթէնը
էւպատճէն իւ թէրին հրամանաց յըլքէն ծերակոյա-
պէրուն ու օրինադրահան առէնին ժողովչ։

Փարէզէն եկած մէկ մատնաւոր մարդումը
թուղթ իր հաստատ պատմեց թէ պիտոր

պատկվի Պառուշի թղթի Օլտէմպուոկի Տու-
դէսսախն հետը, և իրեն տղան որ է յաջոր-
դը թղթորուե պիտոր պատկվի մէկ Աէմցէի
Բրինչերէսսախմը հետ։

ՕԼԱՆՏԱ:

Ասուցքամ 4 Ապրեւ։

Կարգաւորուի Բահէչէ պասու հացեալ գաւառ-
ներուն։

Խառաւնդուերը թագաւորուե Բահէջի պատ-
մի միացեալ գաւառներուն որոշվեցաւ։ Կու-
լիկլո Փէտէրիքօ, Օրանժ Աէսսառուի Բրին-
չերէին, և իրեն անդրանիկ մանչ յաջորդնե-
րուն. աղջիկները չեն կրնար նստիլ թագաւոր
քանի որ չէ պակսած մանչ դավակներուն
գիծը, թէ որ պակսելու ըլլանէ, անառենը
կրնան ըլլալ ժառանդ թղթորութե։ Թէոր
պակսի յաջորդները հիմակվան թագաւորին,
թղթուեր անցնի իրեն քրոջ ու իրեն յաջորդ-
ներուն, ասոր օրինաւորյաջորդներնալ պակ-
սելու ըլլանէ, ժառանդ թղթուե անց-
նի Օրանժի Բրինչերէսսախմն մանչ զաւակ-
ներուն։ Երբոր պակսի ամեն յաջորդները,
Բրինչերէն որ գեռ կապրի առաջարկէ մէկը
իրեն յաջորդ՝ միացեալ դաւառներուն, և ա-
նոնց հաւանուք հրատարակէ իրեն ընտրա-
ծը։ Թէ որ պատահի որ աս Բրինչերէն աշ-
ուանց որոշելու մէկը էրեն յաջորդ, մեռնելու
ըլլանէ, անտեսնը աղջային ժողովքը ընտ-
րեն մէկը յաջորդ աթոռին։

Տարեկան կէլիքը թղթորին է, 1, 500, 000
ֆիօրին, ու երկուքալ պալստ մէկը ամառ-
վան համար, մէկալ ձմեռվան։ Տարեկան
կէլիք թագաւորուե յաջորդ Բրինչերէին է
100, 000 ֆիօրին երբոր 18ը տարվան ըլլալ
նէ։ աս հասակը կըսեպվի բաւական յաջոր-
դուեր։ Թէ որ պատահի որ յաջորդը պրո-
տիկ ըլլայ և առաջուց որոշմած ըլլայ թէ
ով պիտոր կառավարէ ու ուաշտպան ըլլայ
աս պղոթիկն, ընտրեն մէկը հաւանուք թա-
գաւորին ատեանին, որ ասիկայ կառալա-
րէ տէրուեր մինչև որ օրինաւոր ժառանդը
մէծնային։

Երբոր Բրինչերէն առնու ժառանդուերը
թղթուե, երդում ընէ պահէլու օրէնքները,
և պաշտպանելու որչափ որ կրնայ անկախու-
թիր իրեն տէրուե, և աղջային բարեյաջո-
ղուեր։ նաև միացեալ դաւառները երդում
ընեն իրենց կողմանէ հաւատարիմ ըլլալու և
այսպէս հրատարակն տէրուե մէջ թղթը։

Թագաւորը գործածէ ամեն թղթական
գործորդուիները՝ յետ առաջարկելու ու հա-
ւառնուե թղթուե ատեանին բիշանին։ Թղթորը
միայն կարող ըլլայ որոշել վշուել ու իմացը-
նել թղթուե ժողովքին իրեն ըրած վշիուը։

ՎՃԻՐ.

Վ Ֆիռները կամ հրամաբակված թուղթերը
ունենան վերնապիր այսպիս թշնչէին Ասդա-
րը Բակը Պաստի Գաւառներուն ևն ևն :

Թէ՛քը կընտրէ Կմ՝ կարծակէ անձինքը թա-
գաւորուե՛ ատեանին : Անձանց թիվը աս ա-
տեանին էն շատ ըլլայ 12, և որչափ կարե-
լինէ ընտրված ըլլան ամմէն տէրուե՛ գա-
ւառներէն . երբոր թէ՛քրուե՛ յաջորդ Բըրնը
ընէ 18ը տարին լըմբնցուցած ըլլայնէ ունի
լիսկատար լրաւունք անդամ ըլլալու աս ա-
տեանին : Թնդըրը կրնայ կանչել նաև ուրիշ
անձինքներաւ ժաղովքին մէջ բաց ՚ի ան առ-
ջի 12էն . բայց ասոնք չէն ունենար կէլքը
Թագաւորէն :

Թթվը պատերազմ կըքանայ, խաղաղութեանէն, կըսորագրէ առաջարկութիւներու, Ելչի կըերկէ կմ ետ կրկանչէ, ոորք կըշանէ ծովային և ցամաքային զօրութիւն, պաշտօն կուտայ օֆֆիշիալ կամ կըզգէ պաշտօնէն. աս բաներէս՝ միայն պատերազմի ու խաղաղութիւն համար պէտք է իմացընէ թագաւորութեանին իրեն դիտաւորուիլ: Ինքէ գլխաւոր կառավար կէօմիրիւկներուն ու կարգադրելու Պաշտօնատէրներուն կէլիրները, և ինքը կըզնէ առուրք տէրութեալ խարձերը տեսնալու: ինքը միայն իշխանութեանի առակ տակելու ու իրեն պատկերը վրան զննելու: կուտայ աղնութականութիւն կըրնայ հնարել մէկ պատիվմը ասպետութիւն, միայն թէ առաջարկէ ատեանին: Իրեն հպատակները առանց հրաման ունենալու թթվին չեն կրնար ընդունիլ պատւոյ նշան, ափառոս, աղնվականութեաւը տէրից տէրութիւն: Ինքը ունի միայն իրաւունք օրէնք առաջարկելու ատեանին, և թէ որ ատեանը առաջարկէնէ ունի իրաւունք հաստատելու ան օրէնքները: և թէ որ պատահի որ ըստվենայ հաստատել ան օրէնքները, այսպէս պիտիմն պիտօր տայ ատեանին լիցք նորէն հշտածէ ան բանին վրայ որ նէ հէջը ժամանակած է: թթվին կիյնի օրէնք հրա առանելու:

Բոլոր Բաէզի պատսիի միացեալ դաւաւա-
ներուն ժողովրդեան ներկայացընօղը՝ գլխա-
ւոր առեսմբէ . միացեալ դաւաւաներուն ժո-
ղովներու ըալկանայ թը դաւաւաներուն բնա-
նիչներէն որ կըձեվացընեն հիմակվան Բաէ-
զի Պատսիին տէրունը . աս դաւաւաները բաց
ի մէկ քանի սեղերէն , կըպահէն իրենց առ-
ջի սահմանադրուիները :

Ազգային ժողովը միացեալ դաւառներուն կըքաղկանայ ՀՀ հօգիէ, և իւրաքանչիւր գաւառ պիտոր ընտրէ աս հետեւ Հա-

մեմատուքը կուէլարիքան 6 հօգէ Օլանտան
22. Զէլանտան 3. Աւէթրէքչ 3-րդիզիան 5.
Քվէրխսուէլ 4. Քրօնինկան 4. Պուապան
թէն 7. Տրէնթէն 1: Աս անձինքը կինորդ
վին 3 տարիվան համար. ամեն տարի երրորդ
բային մէկը կըփոխվի. առջի փոխվածները
նորէն կընան ընտրըվէլ: Աս պաշտօնին մէջ
ընտրըվէլու համար պէտք է որ Յո տարեկան
ըլլան, և որ գաւառուէն կըտրըվիննէ անտե-
ղացի ըլլան, և ընտրըվին երկու մօտ ազգա-
կան նոյն պաշտօնին մէջ. մինչեւ երրորդ աս-
տիճան ազգականուուել չեն կինար ընտրըվիլ,
անկից վերջը կարող են: Անդամները աս աղ-
դային ժողովքին չեն կրնար նիյն ատենվան
մէջ ըլլալ ուրիշ տէրուեց ատեաններու կմ
իրենց տէրուել ուրիշ ատեաններու անդամ-
գաւառային ժողովքի անդամները երբոր
կըլլան անդամ ազգային ժողովքին, կըդադ-
րի իրենց առջի իշխանուուել պաշտօնը: Ճեց մէկ
զինուորականմէլ թէ ծովու թէ ցամաքի մին
չէ որ օֆֆիչեալ ըլլաննէ չեն կրնար անդամ
ըլլալ ազգային ժողովքին. ամեն տեսակ
պաշտօնատերներէն կընայ ընտրըվիլ ան-
դամ աս ժողովքին: Անունը աս ժողովքին է
անհաջան և հարօն ելաւոն: Ժողովքի անդամնե-
րուն տարեկան կէները է 25 ուն Փիօրին: Աս
պաշտօնը առնելին առաջ պէտք է որ եր-
դում ընեն թէ հից մէկ բանմը չեն տրված
կմ չեն խոստայած ոչ ուղղակի և ոչ անուղղ-
զակի ատ պաշտօնը առնելու համար. ասկից
զատ, պահէլու գրված օրէնքները, և աշ-
խատելու տէրուել բարոյն հիմք, և առանց
մտածելու իրենց շահը՝ ուշ զնեն հասարա-
կաց շահուն: Աս ժողովքը տարին մէկ ան-
դամը ժողովք կընեն Նոյեմբեր ամսուն առ-
ջի երկու շաբթերվան մէջ, ասկից ուրիշ կը-
պարտաւորվին ժողովք ընելու երբոր թէ՛րը
կըհրամայէ. թէ՛րը կրնայ ժողովք սկսել տաւ-
ու ժողովք լըմբնցընել կմ անձամբ, կմ իրեն
անունով խրկած դեսպանուք: Աս ժողով-
քը կըմշտած թէ՛րին առաջարկաց խնդիրնե-
րուն վէ, և կըսրբէն թէ՛րին մէկ դեսպանու-
թէմը. որ կողմը որ շատ կըլլայ կարծիքը ան
կողմը կորօշչի բանը. ժողովքը ունի իրա-
ւունք օրէնք առաջարկելու: Թէ որ ստակ
ժողովքի տէրուել խարճը տեսնելու պէտք է
որ ըլլայ հաւանութ աս ժողովքին. ինչխորա-
խարճ որ օրոշչիրէ տէրուել հմբ չիփոփոխի-
վիր. արտաքոյ կարգի խարճերը միայն մէկ
տարվան մէջ կըմշարվի. թէ՛րը տեղնիտեղը
հիսապը կընէ ու կներկայացնէ աս ժողովքին
թէ որքափի խարճ եղերէ մէկ տարվան մէջ:

Աս գործքս՝ որ է պատմութին հիմակվան առենիս, տասնըհինկ օրը մշյմը կը ըստվի։
Ի ՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՀԱԶԱՐՈՒ։